

ТЕРРОРИЗМНИНГ МОҲИЯТИ

<https://doi.org/10.24412/2181-1784-2022-10-2-827-831>

Л. Эрйигитова

Ш. Даминов

Термиз мухандислик – технология институти

“Ижтимоий-гуманитар фанлар” кафедраси ўқитувчилари

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада муаллиф терроризмнинг моҳияти тўғрисида ўз қараишларини баён қилган. Бугун терроризм дунё миқёсида барча мамлактларга бирдек хавф солиб келмоқда. Сиёсий тузуми ва тараққиёт даражасидан қаътий назар бу ижтимоий илат барча мамлакатларнинг равнақи йўлига жиддий тўсиқ бўлиши, террор ва ақидапарастлик айниқса ёшлар келажакига катта зиён етказиши таҳлил қилинган. Ўзбекистон ўз истиқлолига эришган дастлабки кунларданоқ бу мудҳиш илатга қариш курашишида жаҳон ҳамжамиятидаги барча кучларни бирлаштириш таклифлари билан чиқиши ҳамда бу борада катта натижаларга эришгани ва ўзига хос намуна мактаби яратганлиги таҳлил қилиб берилган.

Калит сўзлар: антитеррор, терроризм, ақидапарастлик ва фундаментализм, ислом жиходи, ақоид илми, янги ижтимоий гоялар ва маърифат концепцияси.

АННОТАЦИЯ

В данной статье автор высказал свои взгляды о сущности терроризма. Сегодня терроризм представляет равную угрозу для всех стран и уровня развития этого социального зла одинаково угрожает всем странам. А также, анализируется что это серьезно навредит будущему молодёжи. Узбекистан с первых дней независимости предложил объединить все силы мирового сообщества в борьбе с этой страшной болезнью, а также то, что добился больших результатов на этой сфере и создал уникальную образцовую школу.

Ключевые слова: антитеррор, терроризм, фанатизм и фундаментализм, исламская жихат, концепция просветания, социальные идеи.

КИРИШ

Терроризм – ҳозирги замоннинг энг хавфли ва олдиндан билиб бўлмайдиган ижтимоий сиёсий ҳодисалари сирасига киради. Бугунги кунда терроризм муаммоси бутун дунёда энг долзарб муҳокама этиладиган

муаммолардандир. Сайёрамизда тобора хилма – хил шаклдаги таҳдидли даражада кучайиб бораётган жаҳоншумул офат тегиб ўтмаган мамлакат ҳам жой ҳам йўқ. Терроризм такомиллашиб, тобора хавфли тус олиб бормоқда. Ўзбекистон 1993 йилдан буён дунё ҳамжамиятини бу офатнинг оқибатларидан огоҳлантириб келмоқда. Халқаро кўламдаги бу мудҳиш воқеанинг олдини олиш ва унга қарши курашни кучайтириш мақсадида 2000 йил декабридаги Ўзбекистон Республикасининг “Терроризмга қарши кураш тўғрисида”ги қонун қабул қилинди.¹

Зотан, бу каби ҳужжатни ҳамма мамлакатлар қабул қилинмаган Жаҳон ҳамжамияти терроризмнинг тобора нозиклашиб бораётган усуллариға, жумладан, кибертерроризмга қарши ишға солиниши мумкин бўлган биологик ёки кимёвий ялли қирғин қуролланишиға қатъият билан қаршилиқ кўрсатишға доимо шай бўлиб туриши лозим. XXI асрға келиб шундай даҳшатли қиёфада касб этган терроризмга қарши кураш усуллариғи такомиллаштириш бутун инсоният кучини авж олиб бораётган ушбу офатға қарши кураш борасидаги умумий стратегияни ишлаб чиқиш ва ишға солишға бирлаштириш зарурияти юзаға келди. Зотан, бугунги кунда моҳиятан қараганда, эълон қилинмаган уруш айнан терроризм орқали кетмоқда. Халқаро терроризмга қарши курашда БМТ бугунға қадар 20 га яқин ҳужжат , 16 та конвенция, 10 га яқин протоколни қабул қилган. 2006 йилдан буён БМТ Бош Асамблеяси Глобал террористик стратегияни тасдиқлаиб, уни босқичма – босқич амалға оширмоқда. Сўнгги йилларда терроризмнинг чин моҳиятини очиб беришға бағишланган кўплаб тадқиқотлар олиб борилди. Аммо уларнинг кўпчилигида терроризм ва у билан боғлиқ муаммолар бирмунча бир ёқлама кўриб чиқилган ёхуд терроризм бирор бир тадқиқот муаллифининг ихтисослашувидан келиб чиққан ҳолда, ижтимоий – сиёсий, ҳуқуқий ёки психологик муаммолар нуқтаи – назаридан ёритилган. Шу нарса аниқки, терроризм табиатини, моҳиятини билиш йўлида ушбу ҳодисанинг хусусиятидан келиб чиқадиган қийинчиликлар анчагина.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Масалан ўтган асрнинг сўнгги йигирма йили давомида ахборотлар оқимидан жангари исломнинг фаоллашуви маълумотларини ажратиб кўрсатиш ўзига хос “одат” га айланди. Шунинг таъсирида ҳозирги пайтда жаҳон ҳамжамиятининг ислом диниға эътиқод қилмайдиган қисмиға қарши жиҳод қилиш шиори остида жаҳон ислом фронтиға бирлашишға уринаётган ислом

¹ қаранг: Ўзбекистон Республикаси қонуни “ Терроризмга қарши кураш тўғрисида ”Ўзбекистон Олий Мажлисининг Ахборотномаси.- 2000, №1,2, (5- модда)

радикал гурухларининг террористик ҳаракатлари келтириб чиқараётган ҳарбий-сиёсий можоралар учун айнан ислом динини ниқоб қилиб олинаётганлигига урғу берилмоқда.

Ўзбекистон Президенти Ш.Мирзиёев 2017 йил 19-22 сентябрь кунларида бўлиб ўтган 72- сессиясида қуйидаги таклифларни илгари сурди – барча учун таълим олиш имкониятларини тақдим этиш, саводсизлик ва билимсизликни бартараф этишдан иборат. БМТ Бош Асамблеясининг 2018 йил 12 декабрда “Маърифатли ва диний бағрикенглик” махсус резолюциясини қабул қилди. Резолюция БМТ га аъзо давлатлар томонидан қабул қилинди. У ҳужжатни 50 дан ортиқ давлатлар қўллаб – қувватламоқда.² Терроризмга қарши курашда Ўзбекистон ўз тажрибасига эга. Экстремизм бағрикенглик, ранг – баранглик ва рад этиш билан бирга мамлакат тараққиёти ҳамда фуқаролараро ҳамжиҳатликка раҳна солади. Ақидапараст террорчилар нафақат ижтимоий ҳаётнинг сийсий, иқтисодий ва маданий соҳаларга зиён келтиради, жамиятга оммавий тарзда психологик босим ўтказиб энг мудҳиш шакллардаги зўравонлик, агрессивлик мафкурасини ёядилар. Шу нуқтаи - назардан жамиятда диний асоси низолар чиқишига йўл қўймаслик, диний сиёсатлаштириш ва сохталаштириш орқали мамлакатдаги ижтимоий барқарорликни издан чиқаришга қаратилган ҳар қандай ҳаракатнинг олдини олиш давлат ва жамиятнинг олдида турган ҳаётий муҳим масалалардан бири ҳисобланади. Бугунги кунда экстримизм ва терроризм алоҳида мамлакатларнинг миллий хавфсизлиги ва умуман жаҳон ҳамжамятига жиддий таҳдид уйғотаётган омилларга айланди. Умумбашарий муаммога айланган экстремизм ва терроризмни жаҳон ҳамжамяти фақат биргаликда турли тор геосиёсий манфаатлардан воз кечган ҳолда ҳаракат қилибгина қолмай, енга олиш мумкинлиги аксарият давлатлар томонидан тан олинган айна ҳақиқатдир. Сўнгги пайтда терроризм кучайиб бораётгани ҳақида Президентимиз Ш.Мирзиёев қуйидаги фикрларни таъкидлаб ўтган эди: “Айни вақтда дунёнинг баъзи минтақаларида юзага келган нотинч вазият аҳоли миграцияси кучайишига, бу эса ўз навбатида терроризм ва экстремизм тарқалишига ҳамда уларнинг глобал муаммоларидан бирига айланишига олиб келмоқда. Бундай вазиятда миллий давлатчилигимиз, мустақиллигимиз, аҳолигимизнинг тинч ва

² Қарор – 167- II - сон

осойишта ҳаёти ва ҳавфсизлигимизни сақлаш биз учун энг устивор вазифага айланиб бормоқда.³

Шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, терроризм ташкилотлар бизнинг минтақамиздаги давлатлардаги ижтимоий – сиёсий вазиятни издан чиқаришга қаратилган фаолиятни давом эттирмоқда. Шу боисдан юртбошимиз жаҳон ҳамжамияти эътиборини Марказий Осиёда ҳавфсизлик ва барқарорликни таъминлаш мақсадида амалий ҳамкорликни янада мустаҳкамлаш, терроризм ва экстримизм, трансмиллий жиноятчилик ва наркотрафик таҳдидларга қарши самарали курашишни БМТ превентив дипломатия усулларида фойдаланган ҳолда, шунингдек, МДХ, ШХТ, ЕХХТ ва бошқа нуфузли халқаро ҳамда минтақавий тузилмалар механизмлари доирасида таъминлаш мумкин эканига, ҳавфсизликка таҳдидлар ўзини ёки бошқаларники деб ажратишдан воз кечиш “яхлит ҳавфсизлик” тамойилига амалда риоя қилиш зарурлигини кузатишмоқда. Ўзбекистон терроризм ва экстримизм таҳдидлари ва зарарларини бошдан кечирган 1999, 2000, 2005 йиллар бунга мисол бўла олади. Бу жирканч иллатга қарши курашда бошқаларга намуна бўладиган тажрибага эга. Бу намуна аввало қуйидагиларда кўринади: биринчидан, тўғри йўлдан адашганларни ижтимоий реабилитация қилиш ва уларни соғлом ҳаётга қайтариш мақсадида мазкур шахслар билан кенг жамоатчиликни жалб қилган ҳолда тушунтириш профилактика ишларини олиб бориш, уларни махсус рўйхатлардан чиқариш механизмини яратилди. Ўткан даврда авф этилганлар 16 мингдан ортиқни ташкил этиши жамиятда ижобий резонансни ташкил қилади. Иккинчидан, ёшларни илм- маърифатга, касб – ҳунарга ўргатиш, ислом динининг инсонпарварлик моҳиятини, аجدодларимизнинг улкан маънавий меросини чуқур ўрганиш, жамиятда диний ва миллий толерантлик ва ҳамкорликни қарор топтириш орқали аҳоли айниқса, ёшларда ақидапарастлик ғояларига қарши мустаҳкам маънавий ҳимоя қобиғи яратиш мақсадида Имом Бухорий, ва Имом Термизий халқаро илмий маркази фаолияти йўлга қўйилди. Самарқандда ҳадис ва калом илми мактаб Қашқадарёда ақоид мактаби, Фарғонада фикҳ мактаби ташкил этилди. Ислом академияси халқаро академияга айлантирилди. Республикамизда диний конфессия раҳбарлари билан мулоқотлар уюштирилиб, барча дин вакилларига кенг имкониятлар яратиб берилди. Учинчидан, йили аҳолининг турли қатлами орасида терроризм ва ақидапарастлик ғоялари олдини олишга қаратилган семинар, учрашув ва

³ Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг Нью-Йоркда БМТ Бош Асамблеясининг 72 - сессиясида сўзлаган нуткидан. 2017 йил, сентябрь

давра суҳбатлари ўтказиш йўлга қўйилди. Тўртинчидан, Оммавий ахборот воситалари ва бошқа ахборот бериш воситаларидан самарали фойдаланишга урғу берилмоқда. Бешинчидан, хориждаги меҳнат мигрантлари ва вақтинча ишсизлар орасида турли зарарли оқимлар таъсиридан ҳимояланиш учун махсус ташрифлар, тарғибот ўтказилмоқда. Шу билан бирга терроризм таҳдидини оқибати билан эмас, балки, сабаб ва омилларига қарши курашиш учун аҳолининг, аввало ёшлар онгиу тафкуррини маърифат асосида шакллантириш ва тарбиялаш энг муҳим вазифадир.

ХУЛОСА

Хулоса қилиб айтганда, минтақамизда ва жаҳондаги вазиятнинг мураккамлигига қараб мамлакатимизнинг янги ислоҳатлар даврида юртбошимиз раҳбарлигида амалга ошираётган оқилona ички ва ташқи сиёсати, халқимизнинг кучли иродаси, меҳнатсеварлиги ва бағрикенглиги, маърифатпарварлиги туфайли юртимизда тинчлик ва барқарорлик таъминлаб келинмоқда. Шундай экан, юртимизда ҳукм сураётган тинч ва осуда ҳаётни асраш, унинг истиқболи ва барқарорлигига ҳисса қўшиш – ҳар биримизнинг, шу Ватанда яшаётган миллат ва дин вакиллариининг энг асосий вазифаси бўлмоғи даркор.

REFERENCES

1. Грачев А.С. Политический экстримизм.- Москва, Мқсль, 1996,
2. Жаринов В. Терроризм и террористы . – Минск, Харвест, 1999,
3. Пахрутдинов Ш. Таҳдид - ҳалокатли куч. Тошкент, Академия, 2001,
4. Требин М.Н. Терроризм в XXI веке. Минск, Харвест, 2003 ,
5. Эрйигитова Л.Қ. Аёл иқроқлари, Термиз, китоб – нашр , 2022 ,
6. Ғойибназаров Ш.Ғ. Ижтимоий ривожланиш сабоқлари. 20 – йиллар таҳлиллари – Тошкент, Ўзбекистон, 1994,
7. Эрйигитова Л.Қ. Оилавий ажримлар: муаммо ва ечимлар, Термиз, “Сурхон – нашр”, 2021